

Men nu angaaende alle andre Arbejdsgivere udenfor Bønderstanden: Aktieselskaber, Herremænd, Proprietærer! Man kunde spørge, paa hvilken Maade disse skulde knytte Lyndet til sig, thi de kunne vel ikke ifølge den Dannelses, de have — og Aktieselskaber ere desuden ganske upersonlige — finde sig i at optage Lyndet som Led i deres Familie. Sa maatte ærede Medlemmer ville sige: Hvorfor ikke? Men dertil vil jeg svare, at det ikke staar i vor Magt at forandre Tiden og Verden, saaledes som den er. Men jeg vil anbefale andre Maader, hvorpaa den nye Bygning kan opføres, det er, ved i Stedet for at lade Tjenestefolkene behøve og fugtige Stuer at give dem hyggelige og venlige Opholdssteder og for Exempel give dem et Bibliotek, som de kunde beskæftige sig med i ledige Timer. Jeg vilde ønske, at flere af de store Jordbrugere og Fabrikherrer vilde følge det smukke Exempel, som er givet af en vis Herremand i Nordjylland og give Arbejderne en vis Del af Udbyttet, thi det vilde ogsaa knytte Lyndet til Stedet. Man ser jo, at der nu til Dags er en ikke ringe Bestræbelse hos Fabrikerne og Andre for netop at knytte Arbejderne til sig ved Oprettelsen af forskellige Kasser. Det staar ikke i de mindre Landbrugeres Magt at knytte Tjenestefolkene til sig paa denne Maade; men det maa ske ved i Forening at oprette større Kasser i Kommunerne, ved at sørge for Arbejdernes nyttige Ophold og ved Foredrag, Biblioteker og andet mere. Der er mange Maader, hvorpaa Lyndet kan knyttes ikke alene til den enkelte Familie, men ogsaa til den enkelte Kommune. Alt det vil jeg kalde Begyndelsen til Ophøvelsen af den nye Bygning, der skal blive god og solid i Stedet for den gamle, som vi have sløvet; men netop fordi den gamle er sløvet fra Grunden, uden at vi, saavidt jeg skjønner, staa ret nær ved Begyndelsen til Ophøvelsen af den nye, netop derfor mener jeg, at Lysheden finder Sted, hvis den overhovedet finder Sted. (Afbrudelse). Det ærede Medlem for Veile Amts 4de Valgkreds (S. Tørgensen) siger, at den ikke finder Sted, men jeg tror i alt Fald, at den finder Sted for de Familiers Bedkommende, der ere i Stand til at gjøre Lyndet til et Led af deres Familier, men som ikke ville gjøre det. Jeg kan ikke tro, at Høiskolerne, Friskolerne og de forbedrede Almueskoler, — thi de ere trods Lovens bleve forbedrede, — skulde virke til, at Lyndet skulde blive ringere. Det modsiges ogsaa fra mange Sider. Det er nemlig først, naar Lyndet, lad mig sige det rent ud, har været ved et Aktieselskab eller ved Jernbanearbejder eller hos

en Herremand, hvor han er betragtet som en Kraft og ikke som et Menneske — ja, tidt bliver han ikke betragtet som et Menneske, men kun som en Kraft, som man har Ret til at benytte og faae det mest Mulige ud af, som Menneske bliver han ikke taget i Betragtning, — først da bliver Lyndet demoraliseret. Til disse Betragtninger skal jeg indskrænke mig. Jeg tror, at jeg har vist tydeligt, at jeg er en ubetinget Modstander af §§ 1 og 2, som de foreligge, ligesom ogsaa af anden Afdeling; den tredie Afdeling mener jeg kan ændres i en brugelig Form, men jeg tror, at det er rigtig at indføre Bestemmelsen om Studsmaalsbøgerne, naar man blot for Alting ikke kommer til Opholdsbøger i den Forstand, at disse altid skulle slæbes med. Man kom jo ogsaa til samme Resultat i det andet Thing isjor efter den omhyggelige Underøgelse, man lod Lovens om Tilfyn med Fremmede og Rejsende blive til Del, at det vilde være at træde den personlige Frihed væsentlig for nær.

Solstein-Vedreborg: Jeg skal ganske kort udtale mig om mit Standpunkt til denne Lov, uden dog at komme nærmere ind paa Enkelthederne, da jeg vistnok med Hensyn til Resultatet kan blive enig med det ærede Medlem for Veile Amts 3die Valgkreds (Th. Nielsen), skjøndt jeg ikke er enig med det ærede Medlem i, hvad han uddrog af den Betragtningensmaade, som han gik ud fra, at vi havde brudt med den gamle Tid og ere begyndte at bygge op paa en ny, hvorfor vi altsaa maa sætte vort Haab til, at den nye Bygning vil blive saaledes, at den kan bære hele den nye Samsundstilstand. At vi ikke skulle indlade os paa at sætte den gamle Bygning istand ved at fliske og lappe paa den, deri kan jeg nok være enig med det ærede Medlem, men jeg kan ikke være enig med ham i, at vi i den Overgangstid, som nødvendigvis maa være tilstede, ere berettigede til at afsøge alle Ønsker og Klager, der komme til os fra forskellige Sider. Det er jo netop Overgangstiden, hvori vi nu befinde os, og jeg tror ikke, at det nytter at ville negte, at der virkelig — det er forskjelligt i forskellige Dele af Landet — i mange Dele af Landet, i Byerne og ude paa Landet, ofte er Forhold tilstede, som gjøre det meget vanskeligt for Husbonden at komme til sin Ret. Det er dette, vi skulle hjælpe paa, og kun dette. Jeg er fuldtændig enig med Lovforslaget i den Opfattelse, at Lyndeforholdet er et Forhold, som vi ikke ved Lovbestemmelser kunne bringe saaledes ind i de Former og til den